

Zamkli jsme moře

FILIP SAIVER

Rozpohybují se obrazy starých vlámských mistrů a kdosi na palubě prohodí: „Oni si to světlo nemuseli vymýšlet, oni ho fakt viděli!“

A skutečně: lodě plují v mlze, kterou prostupují sluneční paprsky, vypadá to, jako když mléko zředíte nějakou zlatavou tekutinou. V takovém světle se jistě rodí sny, v žádném jiném se rodit nemohou. Snově vypadá i mohutná regata historických plachetnic a snově vypadá i maják na Terschellingu, jednom z Fríských ostrovů, ležících osmnáct námořních mil čili asi dvaatřicet kilometrů od holandské pevniny.

K tomu majáku plachetnice spějí. A až přirazí ke břehu pod ním, bude to, jako když do zámku zapadne klíč. Cvak!

Moře je zamčeno.

Výzva jménem Brandaris

Ten maják je strážný rytíř stojící v brnění přísně a pevně nad placatou krajinou. Jeho obvodové zdi nemají typický kruhový tvar, každá jeho strana končí ostrou hranou a ty číši i ze jména majáku.

Brandaris, tak se jmenuje.

Stejný název nese i závod plachetnic, který k němu už dvacet let vyráží z harlingenského přístavu. „Je to největší závod historických plachetnic v Nizozemsku a jeden z největších na světě,“ říká hrdě Maaik Bijkeroová, jež má na pověť obsazování lodí. „Vznikl tak, že se kapitáni jednotlivých lodí neustále hecovali, kdo z nich je nejlepší. A závod byl příležitost, jak se navzájem poměřit.“

I dnes je důležité, kdo bude první. Když jedna loď míjí druhou, vytáhne posádka té rychlejší kapesníčky a škodolibě na své známé mává.

Ano, cíl je důležitý. Avšak mnohem důležitější je cesta k němu. Cesta, jež se opile klikatí, neboť vede „uličkou“ mezi mělkým mořem, v němž by plachetnice uvázly. Cesta, v níž vás moře políbí slanou třídí, když před plachetnice narazí na vlnu.

Jde o polibky na rozloučenou.

„Tímhle závodem se moře pro tento rok symbolicky zavírá,“ říká Jiří Brožek z českého Sailing Clubu, jenž stojí za tím, že se závodů účastní Češi. „Jachtařská sezona začíná okolo Velikonoc a teď prakticky končí. Proto je účast v tomto závodě prestižní.“

Zvedá se jihozápadní vítr, lidem cuchá vlasy takovou silou, až je musí schovat pod čepice. Vítr ale především nese příslib čehosi jiného; jako by to byl živý a myslící tvor, z něhož

Osmdesát historických plachetnic se minulou sobotu vydalo z nizozemského Harlingenu na závod **K MAJÁKU BRANDARIS**. Čtyři z nich měly českou posádku – i lidé ze suchozemského státu tak pomáhali zavřít moře.

Foto: Jaroslav Kosán

fyzicky vyznačuje, na co se mocně těší. Plachty na lodích zatím stočené vyčkávají a on se těší, až je svým dechem mohutně napne.

Poté už není vyhnoutí. Start!

Za Polárkou, Polárko!

Je to romantika, pochopitelně. Někdy na ni ovšem není čas.

„Všechny vás miluju, pojďme tahat lana! Raz, dva, teď! Raz, dva, teď!“ Kapitán Joska má sebevědomí a kouzlo starého mořského vlka, byť je to blondatý holobrádek. V koutku úst cigaretu místo dýmky, s ošklivě krásnou vizáží belmondovského typu rázuje Joska po palubě dvoustěžníku Poolster, což je holandsky Polárka. Polárka míří za Polárkou čili na sever a na ní kmitají pod vedením nizozemského kapitána námořníci z Česka.

Plachetnice s českou posádkou jsou v závodě čtyři: tři obsadil Jiří Brožek, jednu studenti z olomoucké univerzity. „Předloni tady byli čtyři Češi, minulý rok deset, teď je nás jen z naší party sedmaosmdesát,“ pochvaluje si Brožek. „Za rok nás bude tři sta,“ dodá furiantsky.

V ten okamžik se pod ním loď zahoupe, vyzní to jako znamení nesouhlasu: i kdyby dal tolik lidí dohromady, neměli by na čem plout. „Víc než současný počet osmdesáti lodí nemůžeme do závodu pustit, protože jich víc nepojme přístav v Terschellingu,“ tvrdí Bijkeroová. „Zájemců je přitom spousta, takže už dokonce existuje čekací listina.“

Ti šťastnější teď na nic čekat nemusí. Před startem vyjede Poolster za pomoci motoru z přístavu, a když mine umělé valy, rozprostře se před ním otevřené moře, metafora nekončena. A na moři osmdesát lodí pod plachtami, je to pohled k zajíkání.

„Krásný vítr!“ prohodí zálibně i Joska. Nezasní se ale u toho, nutí ho to ke svižnosti. Krásný vítr je pro něj pracovním nástrojem, který je třeba co nejlépe využít: proto ostrými povely komanduje posádku, aby za pomoci lan co nejlépe nastavila plachty. Přední kosatku, hlavní plachtu, bezanovou, stěhovku a další – této činnosti se odborně říká trimování a připomíná ladění hudebního nástroje v tom, že teprve správně vyladěný nástroj může ukázat, co v něm vězí. V případě Poolsteru se to povede; šestatřicetimetrová a stoosmdesátitunová plachetnice loď letí po vlnách, motor už dávno není potřeba.

Znalci oceňují zvláštní skluz plachetnic, které vesměs nemají kýl, neboť v mělkých vodách ho ani mít nejde. Dno plavidel má miskovitý tvar a ten jejich pohyb ovlivňuje, proto je

musí řídit zkušení muži, již dokážou držet směr mezi bójkami značícími trasu závodu a hlavně je vedou vodami s potřebnou hloubkou.

„Tuhle loď bych si v těchto podmínkách rozhodně řídit netroufl,“ přiznává Brožek, jinak ostřílený jachtař.

„Styl plavby a natáčení se do správného směru se tak trochu podobá tomu, jako když jedete s kamionem po zamrzlém Lipně a prudce zabrzdíte,“ dodává jeho jachtařský kolega Roman Čapek.

Do toho kdosi prohodí: „Všimli jste si, přátelé, že na Poolsteru nejsou žádné záchranné čluny?!“

Není to tak zcela pravda – čluny na Poolsteru vážně nejsou, nicméně jsou na něm záchranné vesty a takzvaný ostrůvek, který se v případě potřeby na hladině nafoukne. Nepoučený laik tohle však neví a po člunech na lodi pátrá. Neobjeví je a ne že by to v něm vyvolalo paniku. Ale že by ho to povzbudilo, to se také říct nedá.

Už tam budem?!

Konkurenční plachetnice chytne vítr, křížuje Poolsteru a spoléhá, že ten jí podle pravidel uhne z dráhy. Za ním je však další loď, kterou přes něj rychlejší plavidlo nevidí, právě kvůli tomu ale manévr nejde.

Je to lehce vyostřená situace, avšak žádné drama. Počínající problém je za pomoci gest posádek a zejména kormidla záhy vyřešen. Před pár dny na stejném místě vytahoval vrtulník při noční plavbě moře přes palubu, v samotném závodě nedobrovolná a nebezpečná koupel nikoho nepotká.

Bijkeroová vzpomíná, že před lety docházelo i k ošklivým kolizím, protože rivalita mezi námořníky nedovolila žádnému z nich uhnout, dnes už se vztahy soupeřících podobají zdejší hladině moře: nejsou zcela hladké, vlnobítí to však rozhodně není.

Sanitka je tak v závodě přítomna pouze coby předmět hovoru, protože na palubě se plaví režisér stejnojmenného seriálu Filip Renč a herec Tomáš Jurička, jedna z jeho postav.

„Už tam budem?!“ ptá se Jurička úmyslně hlasem oslíka ze Shrecka, kterého daboval.

Ano, už tam budem. Z vody se začne nejprve vynořovat maják – vykřičník, který někdo zapíchl do moře – a po něm i siluety domů.

Od startu uplynuly necelé čtyři hodiny a maják se blíží; jeho mlhavé kontury nabývají na ostroži, už lze rozeznat jeho starobylou pochmurnost. A když posléze zasnívá do deštivé noci jeho oko, skoro čekáte, kdy se z vln vynoří jediná přeživší pravěká přříšera, jež si ve vesmírné osamělosti

Foto: Jiří Brožek

Na moři
Maaike Bijkerová, jedna z organizátorů závodu, jehož se účastnilo 80 posádek (vlevo dole a uprostřed) a naše plachetnice Poolster na cestě k majáku Brandaris (vlevo nahore).

Foto: Lucie Výborná

Foto: Jiří Brožek

projektuje maják za svého druhu, jak o tom ve své povídce psal Bradbury.

Kapky deště dávají lesk kočičím hlavám v uličkách pod majákem, do nichž by zapadalo čím dál hlasitější klapání za rohem coby signál přicházejícího piráta s dřevěnou nohou. Kvůli téhle kulise lze s lehkým srdcem opustit rytmy místní diskotéky, kde jsou vyhlašovány výsledky. Ve své kategorii končí Poolster osmnáctý, Joskovi to ovšem do druhého dne, kdy kočurkuje loď na zpáteční cestě do Harlingenu, náladu nezkaží.

„Tohle je skvělé povolání!“ usmívá se. Nad hlavou mu skřípe ráhnoví a skřehotají racci.

Známka punku

Nad hlavou má kapitán Poolsteru racky a za zády břehy, u nichž ve středověku ztroskotala loď s nákladem brusinek, od té doby je ostrov pod Brandarisem plný těchto drobných plodů. Kapitán a jeho Poolster z roku 1903 – přičemž mnohé plachetnice jsou ještě starší – společně tvoří takzvanou Hnědou flotilu, jak se závodu přezdívá podle barvy zdejšího moře.

„Spousta lidí se plaví kolem Chorvatska a Řecka, ale Severní moře a severská příroda má veliké kouzlo,“ říká Jiří Brožek. „Plavit se tady není tak jednoduché, je to něco neobvyklého, takový mořský punk.“

Punk je Brožkovo oblíbené slovo, používá jej často. Ostatně ti největší mořští pankáči jsou v jeho očích Ko-

Může se hodit

Ochutnávku jízdy na plachetnici z minulého či předminulého století v Baltském i Severním moři lze zprostředkovat přes český Sailing Club. Vybrat si lze z lodí různých velikostí (pro 15 až 200 lidí) a zvolit si různé délky pobytu. Od toho se pak odvíjejí i ceny, jen pro orientační představu poplatky za dospělého účastníka závodu Brandaris Race vyšel na 5 500 korun i se stravováním. Více na www.sailing-club.cz.

lumbus, Cook, Drake a další mořeplavci, kteří se vrhali do neznáma.

I jim zpívalo nad hlavou ráhnoví. Z paluby však slyšeli impozantnější zvuk: mluvu moře, jež neletí k srdci ani k duši, ale ještě někam dál, někam za míchu, kde lze nalézt podstatu života, který právě z moře povstal a teprve potom vyšel na pevnou zem.

Takhle mluví moře a člověk nemá chuť a ani vůli odtrhnout od něj uši. Aby dočista nepropadl téhle symfonii, to zařídí zpěv Brožka: ve vlnách Waddenzee, jak se zdejší vody nazývají, nespustí žádné námořnické „johohó“, ale – jak jinak – song Známka punku od skupiny Visací zámek.

Když jsou lodě opět zakotveny v domovském Harlingenu, je visací zámek pro letošek i na moři.

filip.saiver@mfdnes.cz

